

**С.В. Дрожжина, І.В. Шульженко, О.О. Одінцова,
В.О. Кондратьєв, І.В. Ширкова, Г.С. Пілігрим, М.М. Гриник**

ПРАВознавство

ПРАКТИКУМ

**Видавництво «Магнолія 2006»
Львів**

Відтворення цієї книги або будь-якої її частини заборонено без письмової згоди видавництва. Будь-які спроби порушення авторських прав переслідуватимуться у судовому порядку.

Рецензенти:

С.В. Лихачев – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін Донецького університету економіки та права;

Р.А. Джабраїлов – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри господарського і цивільного права та процесу Донецького університету економіки та права;

О.В. Виноградова – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського;

О.О. Уханьова – кандидат юридичних наук, доцент, суддя Господарського суду Донецької області та доцент кафедри господарського права економіко-правового факультету Донецького національного університету.

Автори:

С.В. Дрожжина – керівник авторського колективу – завідувач кафедри, доктор філософських наук, професор (перший розділ «Основи теорії держави і права»);

І.В. Шульженко – кандидат юридичних наук, доцент (другий розділ «Основи конституційного законодавства», п'ятий розділ «Основи трудового законодавства»);

О.О. Одінцова – кандидат юридичних наук, доцент (третій розділ «Основи цивільного законодавства», четвертий розділ «Основи сімейного законодавства», восьмий розділ «Основи кримінального законодавства»);

В.О. Кондратьєв – старший викладач, кандидат юридичних наук (шостий розділ «Основи адміністративного законодавства», сьомий розділ «Основи фінансового законодавства», десятий розділ «Основи екологічного та земельного законодавства»);

І.В. Ширкова – старший викладач (одинадцятий розділ «Основи законодавства про соціальне забезпечення», дев'ятий розділ «Основи господарського законодавства»);

Г.С. Пілігрим – старший викладач, кандидат юридичних наук (десятий розділ «Основи екологічного та земельного законодавства»);

М.М. Гриник – суддя Господарського суду Донецької області (дев'ятий розділ «Основи господарського законодавства»).

П 68. Правознавство. Практикум [Текст]: навч. посіб./ С. В. Дрожжина, І. В. Шульженко, О. О. Одінцова, В. О. Кондратьєв, Г. С., Пілігрим, І. В. Ширкова, М. М. Гриник ; За ред. С. В. Дрожжиної – Львів: «Магнолія 2006» – 306 с.

ISBN 978-617-574-091-0

«Магнолія 2006»

Зміст практикуму «Правознавство» відповідає вимогам підготовки майбутніх фахівців в сфері економіки і торгівлі. Матеріал посібника базується на новітньому законодавстві і практиці його застосування в сучасних умовах. Практикум націлений на формування системи знань з теорії держави і права, провідних галузей національного права України, правового регулювання економіки, юридичного забезпечення підприємницької та господарської діяльності.

Книга призначена для студентів і викладачів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також для учнів і вчителів середніх загальноосвітніх шкіл з поглибленим вивченням правознавства.

ISBN 978-617-574-091-0

УДК 34 (075.8)

П 68

© С. В. Дрожжина, І. В. Шульженко, О. О. Одінцова,
В. О. Кондратьєв, Г. С. Пілігрим, І. В. Ширкова,
М. М. Гриник

© «Магнолія 2006»

ЗМІСТ

Передмова.....	6
----------------	---

Розділ 1. Основи теорії держави і права

Питання для обговорення.....	9
Рекомендована література.....	9
1.1. Держава.....	11
1.2. Теорія права.....	29
<i>Практичні завдання</i>	38
<i>Тести, тестові завдання</i>	60
<i>Тематика рефератів</i>	67

Розділ 2. Основи конституційного законодавства

Питання для обговорення.....	68
Рекомендована література.....	68
Методичні вказівки.....	70
<i>Практичні завдання</i>	78
<i>Тести, тестові завдання</i>	81
<i>Тематика рефератів</i>	85

Розділ 3. Основи цивільного законодавства

Питання для обговорення.....	87
Рекомендована література.....	87
Методичні вказівки.....	89
<i>Практичні завдання</i>	104
<i>Тести, тестові завдання</i>	111
<i>Тематика рефератів</i>	117

Розділ 4. Основи сімейного законодавства

Питання для обговорення.....	118
Рекомендована література.....	118
Методичні вказівки.....	119
<i>Практичні завдання</i>	128
<i>Тести, тестові завдання</i>	131
<i>Тематика рефератів</i>	134

Розділ 5. Основи трудового законодавства

Питання для обговорення.....	135
Рекомендована література.....	135
Методичні вказівки.....	136
<i>Практичні завдання</i>	146
<i>Тести, тестові завдання</i>	150
<i>Тематика рефератів</i>	156

Розділ 6. Основи адміністративного законодавства

Питання для обговорення.....	158
Рекомендована література.....	158
Методичні вказівки.....	160
<i>Практичні завдання</i>	174
<i>Тести, тестові завдання</i>	177
<i>Тематика рефератів</i>	188

Розділ 7. Основи фінансового законодавства

Питання для обговорення.....	189
Рекомендована література.....	189
Методичні вказівки.....	191
<i>Практичні завдання</i>	207
<i>Тести, тестові завдання</i>	211
<i>Тематика рефератів</i>	223

Розділ 8. Основи кримінального законодавства

Питання для обговорення.....	224
Рекомендована література.....	224
Методичні вказівки.....	226
<i>Практичні завдання</i>	234
<i>Тести, тестові завдання</i>	239
<i>Тематика рефератів</i>	245

Розділ 9. Основи господарського законодавства

Питання для обговорення.....	246
Рекомендована література.....	246
Методичні вказівки.....	247
<i>Практичні завдання</i>	253

<i>Тести, тестові завдання</i>	258
<i>Тематика рефератів</i>	264

Розділ 10. Основи екологічного та земельного законодавства

Питання для обговорення.....	265
Рекомендована література	265
Методичні вказівки	267
<i>Практичні завдання</i>	279
<i>Тести, тестові завдання</i>	284
<i>Тематика рефератів</i>	294

Розділ 11. Основи законодавства про соціальне забезпечення

Питання для обговорення.....	296
Рекомендована література	296
Методичні вказівки	297
<i>Практичні завдання</i>	302
<i>Тести, тестові завдання</i>	303
<i>Тематика рефератів</i>	305

ПЕРЕДМОВА

Розвиток ринкових відносин в Україні супроводжується зростанням ролі правового впливу на різноманітні економічні процеси, що відбуваються у суспільстві, формування правової суверенної держави, надання широких повноважень органам місцевого самоврядування, розбудова України як правової держави обумовлює необхідність вивчення дисципліни «Правознавство» і є необхідною умовою формування у майбутніх спеціалістів високої правової культури, прагнення стати суспільно активними, правосвідомими громадянами держави.

Засвоєння основних норм права є вимогою високої фахової підготовки спеціалістів в області економіки, підприємництва і торгівлі. Необхідність прищеплення практичних навичок застосування правових норм у професійній діяльності веде до зростання ролі викладання навчальної дисципліни «Правознавство» студентам неюридичних спеціальностей. Така необхідність обумовлена і тим, що на сучасному етапі розвитку економічної системи в Україні все більше відчувається необхідність у працівниках, здатних синтезувати економічні й правові знання по всьому циклу необхідних у їх практичній діяльності. У зв'язку з цим, знання права, сутності, особливостей галузей права і правових інститутів необхідні для студентів, викладачів права, практикам для правильного застосування нормативно-правових актів, а тому підвищується значущість правової підготовки фахівців економічних спеціальностей.

Молодий фахівець після закінчення навчання стає причетним до діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування з різних напрямів, або він буде займатися такою діяльністю безпосередньо сам, або буде стикатися з нею при виконанні своїх службових обов'язків. Це означає, що знання правової основи та системи права необхідні всім випускникам економічних вищих навчальних закладів.

Саме тому основною метою підготовленого навчально-методичного посібника є забезпечення самостійної роботи студентів та формування системи знань з теорії держави і права, провідних галузей права України, правового регулювання економіки, юридичного за-

безпечення підприємницької та господарської діяльності, а також формування у студентів сучасного правового мислення, здатності орієнтуватися у складному правовому контексті правової діяльності, усвідомлення важливості дотримуватись усіх вимог чинного законодавства та правового забезпечення усіх соціально-економічних процесів.

Навчальний посібник містить методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів з підготовки до практичних занять з дисципліни «Правознавство», а також сприятиме ефективній організації навчального процесу з набуття навичок розв'язання та правового вирішення практичних ситуацій. Він відповідає вимогам щодо методичної та навчальної літератури і буде сприяти формуванню правової свідомості та правової культури студентів, а також формуванню у них вмій та навичок користування нормативно-правовими актами України.

Об'єктом вивчення дисципліни «Правознавство» є правові основи організації і функціонування правової системи держави, правові засади діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, порядок створення підприємницьких структур, суб'єктів некомерційної діяльності, державне регулювання цих процесів, особливості організації державних органів, їх фінансування, конституційні засади діяльності держави та забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина тощо.

Матеріали посібника дадуть змогу студентам навчитися визначати основні поняття провідних галузей права; орієнтуватися в проблемах становлення правової системи України, правового забезпечення розвитку громадянського суспільства; засвоїти особливості та порядок правового регулювання економічної різноманітності в демократичній, соціальній, правовій державі.

Завдання даного навчального посібника полягають у тому, щоб студенти змогли: розкривати правовий статус учасників правовідносин; визначати коло основних проблем, пов'язаних із нормативним регулюванням діяльності усіх гілок влади, правоохоронної діяльності; надавати характеристику різноманітних правовідносин, технологій функціонування базових інститутів і субінститутів вітчизняного права; одержати загальні уявлення про основні сфери, масштаби та

функції правового регулювання конституційної, адміністративної, фінансової, господарської, трудової та іншої діяльності; сприяти формуванню високого сучасного рівня правового мислення, який би характеризувався вмінням системно підходити до аналізу феноменів права, враховувати відповідні нормативні вимоги під час практичної діяльності; продемонструвати взаємозв'язок та взаємозалежність економічного розвитку та його правового забезпечення; сформувати стійкі навички самостійної роботи із законодавчими та іншими нормативними актами, а також вміння формувати відповідну інформаційно-правову базу для успішного виконання обов'язків учасника правових відносин, у своїй професійній діяльності в тих чи інших конкретних галузях.

Методологія вивчення дисципліни базується на взаємозв'язку теоретичних знань і практичних навичок, які студенти отримують під час слухання лекцій, написання рефератів, самостійної підготовки документів з організації діяльності підприємств, питань трудових відносин і оподаткування, а також в ході підготовки до семінарських занять, заліку або іспиту.

Навчальний посібник «Правознавство» для студентів економічних спеціальностей базується на новітньому законодавстві України і практиці його застосування в сучасних умовах ринкової економіки і конкуренції на ринку праці. Посібник може використовуватись і викладачами для забезпечення організації навчального процесу з вивчення дисципліни «Правознавство» у навчальних закладах економічного профілю. Цей посібник також стане в нагоді й учням, які навчаються в класах з поглибленим вивченням правознавства, оскільки повністю враховує теми програми з правознавства.

**С.В. Дрожжина, І.В. Шульженко,
О.О. Одінцова, В.О. Кондратьєв,
І.В. Ширкова, Г.С. Пілігрим, М.М. Гриник**

ПРАВознавство

ПРАКТИКУМ

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman Умовн. друк. арк. 19,5.

ПП «Магнолія 2006»

м. Львів-53, 79053, Україна, тел.+380503701957

e-mail: magnol06@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 2534 від 21.06.2006 року, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавництва «Магнолія 2006»